

ALMANYA NOTLARI 26/ 2

Ocak 2024-Nisan 2024

Daimi Bir Görev Olarak Demokrasiyi Savunmak

Daniel Kubiak ve Mert Pekşen

ÖNSÖZ

2024'ün ilk aylarında Almanya, aşırı sağcı parti AfD'ye karşı ve çoğulcu bir demokrasi için muazzam bir gösteri dalgasına sahne oldu. Almanya'nın araştırmacı haber merkezi Corrective'in Kasım 2023'te Potsdam'da yapılan ve sağcı parti Almanya için Alternatif (AfD), muhafazakar Hıristiyan Demokrat Birliği (CDU) ve diğer aşırı sağcı aktörler arasındaki bağlantıları ortaya çıkaran gizli bir toplantı hakkındaki haberinin tetiklemeyle milyonlarca insan Almanya'nın dört bir yanındaki büyük ve küçük şehirlerde protesto gösterileri düzenledi. Bu sayımız için Berlin Humboldt Üniversitesi Berlin Ampirik Entegrasyon ve Göç Araştırmaları Enstitüsü'nden (BIM) Dr. Daniel Kubiak ve Osnabrück Üniversitesi Göç Araştırmaları ve Kültürlerarası Çalışmalar Enstitüsü'nden (IMIS) Dr. Mert Pekşen, Almanya'da çoğulcu demokrasiyi savunmakla bağlantılı olarak büyük sağ karşıtı gösterilerin nedenlerini ve etkilerini tartışıyor. Yazarlar, Alman Entegrasyon ve Göç Araştırmaları Merkezi DeZIM araştırma topluluğu Göç Toplumunun Mekânları (Räume der Migration) ortak projesinden elde ettikleri ilk bulgulara dayanarak, Almanya'da sağcı ideolojiler, göç karşıtı politikalar, demokrasi ve protesto kültürü arasındaki bağlantıları vurguluyor. Demokrasiyi savunmanın devam eden uzun vadeli bir proje olduğunu savunarak, yerel düzeyde stratejilerin ve sağcı ve ırkçı yapılardan etkilenen insanlarla çalışmanın önemini de vurguluyorlar.

Saygılarımızla

PROF. DR. AYHAN KAYA
MÜDÜR, AVRUPA BİRLİĞİ ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

DR. DENİZ GÜNEŞ YARDIMCI
UZMAN ARAŞTIRMACI VE DAAD OKUTMANI
AVRUPA BİRLİĞİ ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

Daimi Bir Görev Olarak Demokrasiyi Savunmak

Daniel Kubiak ve Mert Pekşen

Daimi Bir Görev Olarak Demokrasiyi Savunmak¹

Daniel Kubiak² ve Mert Pekşen³

10 Ocak 2024 tarihinde, bir araştırma ağı olan Correctiv, Kasım 2023'te Berlin'e çok da uzak olmayan Brandenburg eyaletindeki Potsdam'da gerçekleşen [gizli bir toplantı](#) hakkında uzun bir rapor yayınladı. Rapor, sağcı parti Almanya için Alternatif (AfD), bazı muhafazakâr Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) siyasetçileri ve Kimlikçiler Hareketi (Identitäre Bewegung – IB) gibi aşırı sağcı aktörler arasındaki bağlantıları ortaya koydu. Toplantıda birçok diğer konunun yanı sıra "geriye göç"⁴ başlığı altında tartışılan sınır dışı etme planları da kamuoyunun büyük dikkatini çekti. Toplantıda tartışılan bu planlara göre, ailesinde göç geçmişi olan Alman vatandaşları da dahil olmak üzere Alman nüfusunun önemli bir kısmı uzun vadede sınır dışı edilecekti. Raporun yayınlanmasının ardından [taz](#) gazetesine göre Ocak ve Mart 2024 tarihleri arasında yaklaşık 1.800 protesto gösterisi düzenlendi. Yaklaşık dört milyon kişi çoğulcu bir demokrasi ve anayasanın (Grundgesetz) korunması için büyük Alman şehirlerinin yanı sıra birçok küçük ve orta ölçekli şehirde bir araya geldi.

Protestolar öncelikle ülke çapında yapılan [anketlere](#) göre %18'lik oranla bir sonraki federal seçimlerde ikinci en güçlü parti olacak olan AfD'ye yönelikti. Protestolar, aynı zamanda, Alman toplumunun sağa kaymasına, göç karşıtı politikalara, sınır dışı etme planlarına, cinsiyetçi tezlere ve queer karşıtı ifadelere, ırkçılığa, antisemitizme ve insan düşmanlığına karşı da düzenlendi. Protestocular ayrıca Sosyal Demokratlar (SPD),

¹ Çeviri ve düzenleme: Deniz Güneş Yardımcı ve Mert Pekşen

² Daniel Kubiak, Berlin Humboldt Üniversitesi'ne bağlı Berlin Ampirik Entegrasyon ve Göç Araştırmaları Enstitüsü'nde (BIM) sosyal bilimci olarak çalışmaktadır. Berlin'de doğup büyüyen Kubiak, yedi yıldır Brandenburg'da yaşamaktadır. Yeniden birleşme sonrası kimlik, Doğu Alman göç toplumu ve hatırlama politikaları üzerine araştırmalar yapmaktadır. Ayrıca [Berlin.Ost.Migrantisch](#) ve [Musi*Sociology](#) podcast'lerinin ortak sunucusudur.

³ Mert Pekşen sosyal coğrafyacı ve göç araştırmacısı olarak Osnabrück Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü (IfG) ve Göç Araştırmaları ve Kültürlerarası Çalışmalar Enstitüsü'nde (IMIS) çalışmaktadır. Şu anki araştırma alanları arasında ırk, ırkçılık ve ırkçılık karşıtlığı, kentsel değişim ve göç, dayanışma şehirlerinin yanı sıra kritik kartografya ve hafıza mekanları ve pratikleri yer almaktadır. Pekşen, RäuMig (Göç Toplumunun Mekanları) projesinde doktora sonrası araştırmacı olarak görev yapmaktadır.

⁴ Metnimizin Türkçe versiyonunda "remigration" kelimesini geriye göç olarak çevirmeye karar verdik. Burada kullanılan haliyle "geriye göç" kavramı, göç çalışmalarında da sıklıkla kullanılan ve kimi zaman göçmen ve mültecilerin kendi kararları doğrultusunda daha önce yaşadıkları ülke ya da bölgelere dönmelerini tanımlayan kavramdan farklı bir anlam taşıyor. Almanya'daki sağ grupların kullandığı anlamıyla "remigration" kavramı sınır dışı edilmeyi de kapsayan zorunlu bir şekilde geriye gönderilmeye işaret ediyor.

Yeşiller (Die Grünen) ve Liberal Demokratlardan (FDP) oluşan mevcut merkez sol hükümetinde belirgin olan siyasi gelişmeleri de hedef aldılar.

Ocak-Mart 2024 arasındaki protestolar yaklaşık dört milyon katılımcıyla Almanya tarihindeki en büyük siyasi protesto hareketlerinden biriydi. Diğer büyük gösteriler arasında 1989'da Doğu Almanya'daki demokrasi protestoları, 2003'teki Irak savaşı karşıtı gösteriler, 2019'daki *unteilbar* (bölünmez) hareketi ve Berlin'deki queer CSD (Christopher Street Day) Onur Yürüyüşü yer almaktadır. Sadece birkaç hafta içinde ülke çapında merkezi bir şekilde koordinasyon gerektirmeden dört milyon göstericinin bir araya gelmesi dikkate değer bir gelişmedir. İnsanlar farklı motivasyonlarla bu protesto gösterilerine katılmaya karar verdiler. Hareketin geniş tabanlı olması ve katılımcı grupların çeşitliliği ana motivasyonun çoğulcu demokrasinin korunması olduğunu gösterdi. Büyük gösterilerin birçoğu "Fridays for Future" hareketinin yapıları tarafından organize edildi ve dolayısıyla iklim koruma hareketi kaynaklı. Sokaklarda "sağa karşı büyükanneler" (Omas gegen rechts) olarak adlandırılan ve Almanya'daki demokrasiden endişe duyan birçok yaşlı kadın gördük. Sol yelpazeden pek çok inisiyatifin yanı sıra daha önce siyasi faaliyetlerde bulunmamış pek çok kişi de gösterilere katıldı. Özellikle eski Doğu Almanya eyaletleri ilk kez siyasi bir gösteriye katılan insanlarla ilgili çok sayıda haber vardı. Aynı zamanda hükümet temsilcileri ve politikacılar da bu gösterilere bizzat katıldılar. Aachen'da eski şansölye aday ve CDU başkanı Armin Laschet de konuşmacı olarak yer aldı ve konuşmasının [iki dakikalık bir kesiti](#) sosyal medyada çok ses getirdi.

Sağcı ve anti-demokratik tehdidin derecesi, Berlin gibi çok çeşitli büyük Alman şehirlerinde, Batı Almanya'nın kırsal bölgelerinde ve Doğu Almanya'da ırkçılığı deneyimleyen insanlar için önemli ölçüde değişmektedir. Protestalara olan katılım ve protestoların organizasyonu, aşağıda da gösterdiğimiz gibi farklı derecede cesaret ve planlama gerektiriyor. Almanya'nın bir çok kentinde farklı gruplar tarafından organize edilen protestoların AfD'ye verilen destek düzeyi üzerinde bir miktar etkisi oldu ve parti mevcut anketlere göre oy kaybetti. Ancak AfD'nin, 2025'te yapılacak bir sonraki federal seçim için yapılan tahminlerde hala %17 civarında oy alacağı öngörülüyor. Protestoların yanı sıra Doğu Almanya'nın üç eyaletinde (Thüringen, Saksonya ve Brandenburg) yaklaşan seçimler de önemli bir rol oynamaktadır. Federal düzeyde AfD'ye verilen destekte hafif bir düşüş olmasına rağmen, partinin 2024'teki eyalet seçimlerini (Landtagswahl) ve 2025'teki federal seçimleri Doğu Alman eyaletlerinde önemli bir farkla kazanması bekleniyor.

Correctiv araştırmasının sonuçları Alman toplumunda neden bu kadar büyük ilgi uyandırdı? Araştırma zaten bilinen gelişmelerden farklı olarak neler gösteriyor? Ocak-Mart 2024'teki büyük AfD ve sağ karşıtı gösterileri nasıl anlamalıyız? Federal Almanya Cumhuriyeti'nin demokratik sistemi yeni nesil sağcı tehdite karşı ne kadar dirençli olacak? Bu kısa değerlendirmede, protestolar, "geriye göç" ve sağcı şiddet ve ideolojilerle ilgili tartışmaları daha geniş bir tarihsel ve toplumsal bağlama oturtmak ve sağcı ideolojiler, göç karşıtı politikalar, demokrasi ve protesto kültürü arasındaki bağlantıları vurgulamak istiyoruz.

Göç karşıtı söylemin yükselişi

Correctiv'in araştırmasının sonuçları pek çok kişiyi şaşırtmış olsa da, toplantıya katılanlar tarafından kullanılan "geriye göç" terimi uzun süredir sağcı sosyal medya hesaplarında, gösterilerde ve yayınlarda kullanılıyor. Özellikle 2015/16 yıllarında Suriyeli mültecilerin gelişinin ardından, geriye göç konusu sosyal medyada giderek daha fazla tartışılmaya başlandı ve kavram sağcı retorikte kendine önemli bir yer buldu. Almanya ve Avusturya'daki Kimlikçiler Hareketi (IB) bu terimi çeşitli yayınlarında ve gösterilerinde kullandı. Sağcı partiler ve gruplar (özellikle AfD) "entegrasyon yerine geriye göç" (*Remigration statt Integration*) propagandasını uzun süredir yapmaktalar. AfD'nin gençlik örgütü olan "Junge Alternative" (JA), gösterilerinde sık sık "geriye göç" sloganlı pankartlar taşımakta. Fransa, Avusturya, ABD, Birleşik Krallık, Avustralya, Kanada ve Türkiye gibi diğer ülkelerde de bu ya da benzer kavramlar birçok kez ya aşırı sağ söylemler olarak ya da insanları sınır dışı etmeye ya da geri itmeye yönelik parti programlarının bir parçası olarak dile getiriliyor.

Sınır dışı etme planları kavramı etrafında oluşan siyaset aslında sağın kısıtlayıcı bir göç politikasına yönelik daha geniş bir ideolojik programıyla ilgili. Bu tip planlar göçü kısıtlayan politika ve görüşler ile doğrudan ilintililer. Bu tip bir göçmen karşıtı tutum aynı zamanda iltica prosedürlerinin sıkılaştırılmasıyla, sınırların daha şiddetli hale getirilmesiyle, ve daha fazla insanın yasadışı sınır dışı edilmesi ya da geri itilmesiyle ilgili. Bu planlar göçü ve göçmenleri sürekli olarak suç, yasadışılık, sapkınlık, tembellik, dini aşırılık ve sözde paralel toplumlarla ilişkilendiren bir retorik yaratmakla ilgili. Göçün ve göçmenlerin bu şekilde tanımlanması, sağcı ve göçmen karşıtı söylemi düzenli olarak kamusal söyleme dahil etmekte. Sonuç olarak, çeşitli siyasi konular göç çerçevesi dışında ve bu tetikleyici noktaların ötesinde tartışılmamaktadır. Bu da yeterince kompleks olmayan tartışmalara ve gerçek siyasi çözümlerin bulunamamasına yol açmakta. Aynı zamanda, göçmenlerin ve göçmen olarak görülen (migrantized) insanların söylemsel olarak dışlanmasına, bu da sınır dışı etme, geri itme ve ırkçı şiddet olaylarındaki artışla kendini gösteren gerçek fiziksel dışlanmaya yol açmaktadır.

Eskiden tabu olan sağcı söylemler mevcut siyasi bağlamda normalleşmekte ve göç konusundaki güncel tartışmaları güçlü bir şekilde etkilemekte. Göçmen ve göç karşıtı pozisyonlar birçok siyasetçi tarafından da farklı formülasyonlarla dile getirilmekte: Son zamanlarda Şansölye Olaf Scholz "[büyük ölçekte](#)" daha fazla sınır dışı etmekten bahsetti. Muhalefet partisinin lideri Friedrich Merz, göçmen çocukları "[küçük paşalar](#)" olarak nitelendirip, Berlin'in süper-çeşitli Kreuzberg semtinin Almanya'nın bir parçası olmadığını [söyledi](#). İçişleri Bakanı Nancy Faeser, yakın bir zaman önce Avrupa Parlamentosu'nda [kabul edilen](#) Yeni Avrupa Göç ve İltica Paktı'nı destekledi. Reform, Avrupa sınırlarını daha da ölümcül hale getirecek ve sığınma hakkını önemli ölçüde kısıtlayacak. İktidar partilerinden ve CDU'dan üst düzey siyasetçilerin (Şansölye Olaf Scholz ve Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock dahil) gösterilere katılırken, kendi partilerinin de politikaları nedeniyle eleştirilmesi gibi paradoksal bir durum söz konusu. Bu nedenle protestoların çoğu aslında AfD'nin politikalarına ve toplumdaki sağa kayışa

yönelik olsa da, protestolar söylemleri ve eylemleri sağa kayan diğer partiler için de bir uyarı alarmı olarak da görülmeli.

Göç Toplumunun Mekanları (Räume der Migrationsgesellschaft – RäuMig)⁵ adlı araştırma projemizde sağcı şiddetin sürekliliği, Batı ve Doğu Almanya'daki ırkçılık ve Alman hatırlama kültürü konularını ele alıyoruz. Berlin'deki Amadeu Antonio Vakfı'na göre, Almanya'nın yeniden birleşmesinden bu yana [en az 219 kişi sağcı şiddet nedeniyle öldürüldü](#) ve buna ek olarak en az 16 şüpheli vaka daha var. Hoyerswerda, Solingen, Rostock, Mölln, NSU, Hanau, Halle ve Münih sadece en iyi bilinen vakalar. Bu tür şiddet olayları demokratik bir ortamda meydana gelmekte. Artan şiddet vakalarına karşı, Almanya'daki sivil toplum son yıllarda bu konularla yoğun bir şekilde ilgileniyor. Her yıl, saldırıların kurbanlarını anmak ve olayların genellikle devlet kurumlarının yetersizliği ile el ele gitmesini protesto amaçlı çok sayıda gösteri ve anma etkinliği düzenleniyor. Fakat bu hafıza merkezli toplumsal hareketlerin ve protestoların etkisinin nispeten kısıtlı olduğunu gözlemliyoruz Hanau'da öldürülen Hamza Kurtović'in babası Armin Kurtović bir podcast yayınında, Hessen İçişleri Bakanı'nın Hanau'daki devlet kurumlarının başarısızlıkları için bunca şeye rağmen doğru dürüst bir özür bile dilemediğini, ancak her şeyden önce yapılarda hiçbir değişiklik olmamasının acı verici olduğunu söyledi. Kurtović özürün politik değişim için ne manaya geldiğini şöyle açıklıyor: "Eğer özürler herhangi bir değişiklik getirmiyorsa, o zaman bunlar manipülasyondur".

Araştırma projemiz ayrıca göç karşıtı söylemlerin yoğunluğu ile göçmenlere ve göçmen olarak görülen insanlara yönelik şiddet düzeyi arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermekte. Örneğin, 1992'de Rostock-Lichtenhagen'daki geniş katılımcı ırkçı saldırılar ve 1993'te Solingen'deki ırkçı kundaklama saldırısı, hararetli bir sığınma tartışmasının arka planında gerçekleşti. Belki yine o noktadayız. Bugün, polis istatistiklerine göre mültecilere, sığınmacılara, ve onların barındıkları yerlere yönelik saldırıların sayısı önemli ölçüde artmış görünüyor. 2023 yılında [1600'den fazla vaka](#) kaydedildi. Bazı eyaletlerde [sağcı şiddet olaylarının sayısı](#) bir yıl içinde iki katına çıktı. Tehlikeli yaralama olaylarındaki artış özellikle endişe verici. Irkçılık bir kez daha bu tür şiddet eylemlerinin en yaygın nedeni.

Ölümcül ve yaralayıcı saldırılar medyada ve kamuoyu tartışmalarında daha fazla dikkat çekse de, Berlin'deki Alman Entegrasyon ve Göç Araştırmaları Merkezi'nin (Deutsches Zentrum für Integrations-und Migrationsforschung – DeZIM) [Ulusal Ayrımcılık ve Irkçılık Monitörü](#) (Nationaler Diskriminierungs- und Rassismusmonitor – NaDiRa), ırkçılığın,

⁵ "Räume der Migrationsgesellschaft (RäuMig)" (Göç Toplumunun Mekanları) Bielefeld Üniversitesi Çatışma ve Şiddet Araştırmaları Enstitüsü (IKG), Osnabrück Üniversitesi Göç Araştırmaları ve Kültürlerarası Çalışmalar Enstitüsü (IMIS) ve Berlin Humboldt Üniversitesi Empirik Entegrasyon ve Göç Araştırmaları Enstitüsü'nü (BIM) kapsayan DeZIM araştırma topluluğunun ortak bir projesidir. Mekânların göç yoluyla nasıl değiştiğini ve göç ve entegrasyon süreçlerinin mekânlar yoluyla nasıl değiştiğini incelemektedir.

sağcı şiddet ve ayrımcılığın gündelik biçimlerinin Almanya'da oldukça mevcut olduğunu göstermekte. Göçmen topluluklar ve göçmen olarak görünen insanlar her gün sağcı, ırkçı şiddet ve farklı ırkçı ayrımcılık biçimlerine maruz kalmakta. Araştırma projemiz bazı şehirlerde kamusal alanın sağcı gruplar tarafından nasıl önemli ölçüde domine edildiğini de göstermekte. Kamusal alanda sağcı etiketler ve grafitiler eskisinden de fazla görünür durumda. İnsanları tehdit eden ve çeşitli konularda gösteriler düzenleyen sağcı gruplar, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde yeni ağlar oluşturmakta. Bu çerçevede, örneğin geriye göç tartışmaları, ırkçılıktan sıklıkla etkilenen ve zaten tehdit altında olduğunu hisseden kişiler ve gruplar için hiç de şaşırtıcı bir gelişme değil. Bu nedenle Correctiv'in bulgular bazıları için çok şaşırtıcı olsa da, bazı gruplar için onların günlük gerçeklikleri.

Sağcı politikaları ve şiddeti protesto etmek yeterli mi? Hessen eyaletinin Hanau kentinde son dört yılda yaşanan protestolar bize konunun ilginç bir yönünü gösteriyor. 19 Şubat 2020'de Hanau'da bir kişi dokuz kişiyi ırkçı nedenlerle öldürdü. Her yıl binlerce insan bu saldırının kurbanlarını anmak ve sağcı politikaları ve şiddeti protesto etmek için Hanau'da toplanıyor. Aynı zamanda her yıl [Almanya'da yüzden fazla yerde](#) eş zamanlı olarak protestolar ve anma etkinlikleri düzenleniyor. Ancak Hanau'daki protestolara ve kamuoyunun yoğun ilgisine rağmen sağ partilere olan desteğin tamamen azalmadığını gözlemlemek şaşırtıcı. AfD, 2023 eyalet seçimlerinde Hessen'de oylarını %5,3 arttırarak %18,4 oy aldı ve CDU'dan sonra en güçlü ikinci parti oldu. Hanau'da partinin doğrudan seçilen adayı şehirdeki oyların %19,2'sini almayı başardı. Bu durumu nasıl anlamalıyız? Yukarıda açıklanan Almanya'nın göç toplumuna yönelik tehdit ve buna bağlı olarak çoğulcu demokrasiye yönelik tehdit, demokrasinin düzenli olarak üzerinde çalışılması gereken bir görev olduğunu göstermekte. Protestolar, örneğin hem Hanau'da hem de Ocak-Mart 2024'te düzenlenenler, sembolik bir işaret ancak şu ana kadar çok az yapısal değişikliğe yol açtı. Savaş sonrası Almanya'daki demokrasi tarihi, demokrasinin her zaman ülkenin bir manada tehdit altında olduğunu gösteriyor. 1989'da Doğu Almanya'daki sivil toplum tarafından gerçekleşen mücadele, önemli bir örnek olarak, bize Alman demokrasinin kırılabilirliğini ve insanların onu savunmak için neler yapabileceğini anlamamıza yardımcı oluyor.

Almanya'da demokratik yapıların kırılabilirliği ve protesto kültürü

Federal Almanya Cumhuriyeti bu yıl anayasanın (*Grundgesetz*) yetmiş beşinci yılını kutluyor. 23 Mayıs 1949'da savaş sonrası Almanya'nın batı kesiminde kabul edilen anayasa, birçok modern demokratik standardı yasalara taşıdı. Yeni kurulan cumhuriyet hiçbir şekilde hemen tam demokratik bir toplum olamadı. Demokrasi bir manada yukarıdan geldi. Batılı Müttefikler, sadece on altı yıl önce dünya yangınına oy vermiş bir toplumu ikna olmuş demokratlara dönüştürmek için büyük bir bilgi birikimi ve ekonomik kaynak yatırımı yaptılar. Almanya'daki yetmiş beş yıllık demokrasi herkes için geçerli bir gerçeklik değil. *Anayasanın* yetmiş beşinci yılı, bazı Almanların sadece otuz beş yıldır bu anayasanın olduğu sistemde yaşıyor anlamına da geliyor. Doğuda, Sovyet işgal bölgesinde

7 Ekim 1949'da Alman Demokratik Cumhuriyeti (Deutsche Demokratische Republik – DDR) kuruldu. Adında “demokratik” kelimesi vardı ve seçimler de yapılıyordu, ancak DDR özgür seçimlerin ve özgür basınının olmadığı ve halkını hapseden ölümcül bir sınıra sahip otoriter bir tek parti devletiydi. Demokratik dönüşüm halkın mücadelesi ile sonuç verecek bir görev haline gelmişti.

Dolayısıyla Doğu Almanya'da demokrasi insanlara yukarıdan gelmemiş, bunun için mücadele edilmesi gerekmişti. Cesur insanların 1980'den beri Solidarność ile demokratik bir sendikal yapı inşa ettiği ve 1989'da Yuvarlak Masa fikrini geliştirdiği Polonya'daki olaylardan etkilenen Doğu Almanya'da da giderek daha fazla insan demokrasiye geçiş mücadelesine katılmaya karar verdi. İnsanlar önce çevre kütüphanelerinde, feminist kadın gruplarında ya da seçim izleme komitelerinde ve daha sonra 1989 sonbaharından itibaren devlet tarafından izin verilmeyen protesto gösterileri yoluyla politik katılım sağladılar. En yüksek noktaya 9 Ekim 1989'da Leipzig'de, devletin bu izinsiz gösteriye karşı şiddet kullanacağını açıklamasına rağmen 70.000 kişinin bir Pazartesi günü sokaklara dökülmesiyle ulaşıldı. Leipzig halkı sokağa çıkarak ve bundan böyle daha demokratik bir toplumda yaşama konusundaki mutlak iradesini ortaya koydu. Devlet şiddet kullanmadı ve böylece değişime giden yol açılmış oldu. Sonraki tarihler bugün hala bir mucize gibi görünüyor: 4 Kasım 1989'da Berlin'deki Alexanderplatz'da birkaç yüz bin kişinin katıldığı ilk izinli büyük ölçekli gösteri gerçekleşti. 9 Kasım 1989'da yeni seyahat yasası yürürlüğe girdi ve Berlin Duvarı açıldı. 18 Mart 1990'da Doğu Almanya'da ilk serbest seçimler yapıldı ve 3 Ekim 1990'da Doğu Almanya'nın yeni eyaletleri de anayasayı kabul ederek, demokratik, çoğulcu bir devlet haline geldi. Doğu Almanya'da demokrasi için uzun bir süre mücadele edildi ve güncel gelişmelerin de gösterdiği gibi süreç otuz beş yıl sonra hala tamamlanamadı.

Thüringen, Saksonya ve Brandenburg'da 2024 eyalet seçimleri

2024 yılında Federal Almanya Cumhuriyeti iyi bir altyapıya, özgür basına, kamu güvenliğine, refah devletine sahip bir toplum olarak görülüyor ve ülke demokrasi endeksinde çok üst sıralarda yer alıyor. Aynı zamanda Almanya'nın uzun bir ırkçı yapı ve ırkçı şiddet geçmişi var. İrkçi bir toplumda klasik bir çifte deneyim söz konusu. Bazıları için her şey yolunda görünürken, diğerleri siyasi ve sosyal sistemin yetersizliklerini çok daha erken fark ediyor ve tehditi hissediyor. Özellikle 2010'lardan bu yana bu kırılğan demokrasi bir kez daha sorgulanır hale geldi. Bu seferki açık tehdit Thüringen, Saksonya ve Brandenburg eyaletlerindeki gençlik kolları ve eyalet dernekleri aşırı sağcı olarak sınıflandırılan bir parti tarafından. AfD, 2024 sonbaharında yapılacak eyalet seçimleri için tam da bu üç eyalette anketlerde önde gidiyor. Birkaç belediyede AfD'li belediye başkanları ve Thüringen'deki Sonneberg ilçesinde ilçe yöneticisi var. AfD'nin eyalet seçimlerinde parlamentodaki sandalyelerin üçte birini alması bekleniyor. Bu nedenle AfD'nin "engelleyici bir azınlığa" sahip olacağı Thüringen'de risk yüksek seviyede. AfD'nin katılımı dışında koalisyon bulmak zor olacak ve durumun nasıl gelişeceği hala belirsiz.

AfD'nin koalisyonun parçası olmadan da bazı projeleri engelleyebilecek sayıda koltuğa sahip olması bekleniyor. Uzun yıllar sol parti LINKE'de siyaset yapan Sahra Wagenknecht'in sol-muhafazakar "Sahra Wagenknecht İttifakı" (Bündnis Sahra Wagenknecht – BSW) partisini kurması AfD oylarının bölünmesinde yeterli olmayabilir, çünkü bu ittifak hem soldan hem de sağdan seçmen çekmekte ve AfD tabanına olan etkisi şu anki anketlere göre aşırı yüksek seviyede değil. BSW, demokratik bir dönüşümü getirebilecek bir hareketten öte, tam anlamıyla bir "[Querfront](#)" projesi. Hem Thüringen'deki demokratik yapıları koruyabilir ve hem de onlara yeniden meydan okuyabilir.

AfD 2013 yılından bu yana Almanya'da faaliyet gösteriyor ve 2017 yılında Federal Meclis'e girdi ve aynı zamanda çok sayıda (16 eyaletin 14'ünde) eyalet parlamentosunda temsil ediliyor. Partinin geçmiş, muhafazakâr-ekonomik-liberal ve Euro karşıtı bir partiden aşırı sağcı bir partiye evrilmesine tanıklık etti. Bu durum aynı zamanda AfD'nin güçlü olduğu bölgelerde demokrasi projelerinin hayata geçirilmesinin daha zor olduğu, kültür kurumlarının finansman sıkıntısı çektiği ve sağcı söylemin korku alanları yaratmaya devam ettiği anlamına geliyor. Bu tehditli durumu sene başındaki gösterilerde de görebildik. Büyük şehirlerde büyük bir gösteriye kayıt yaptırmak ve katılmak nispeten çok daha kolayken – örneğin Berlin ve Münih'te 300.000'den fazla insan sokaklara döküldü - Doğu Almanya'daki küçük bir şehirde bir gösteriye ismen kayıt yaptırmak çok daha cesurca. Bu şehirlerde de da birkaç yüz kişi bir araya geldi, ancak yüzlerini daha az anonim bir şekilde gösterebildiler. AfD sempatanlarının küçük bir kasaba olan Wittstock'ta (Brandenburg) nöbet tuttuğu ve şehir meydanındaki gösteriye katılmak isteyen herkesin bir çitin oradan geçmek zorunda bırakıldığı yönünde haberler vardı. Bu belki olağandışı bir durumdu, ancak Almanya'nun belirli bölümlerinde, özellikle eski Doğu Alman eyaletlerinin kırsal bölgelerinde ve küçük kentlerinde kamusal alanda demokrasiyi savunmak farklı türden cesaret gerektiriyor. Bu nedenle [büyük şehirlerdeki göstericilerin Doğu Almanya'nın küçük kasabalarındaki demokrasi savunucularıyla dayanışmalarını göstermeleri](#) ve protestolar arasındaki bağlantıları vurgulamaları dikkate değer gelişmeler.

Kalıcı bir demokratik dönüşüm için

Sağa karşı yapılan gösteriler bize Almanya toplumunun geleceği için bir umut vermeli mi? Correctiv'in raporu sonrası başlayan büyük gösteri hareketi ilkbaharda sönümlendi. [Forsa'nın son anketinde](#) AfD'nin oy oranı %17. Bu oran 2021 federal seçimlerinde alınan son sonucun hala çok üzerinde ancak 2024'ün başındakinden daha düşük. Protestoların bazı şeyleri daha görünür kılma ve bazı memnuniyetsizlikleri ifade etme gibi bir işlevi var. Fakat, bu senenin başındaki protestolar da dahil olmak üzere, protestolar daha büyük bir politikanın sadece bir parçası olarak görülmesi gerek. Araştırma projemizin sonuçlarından ilham alarak bu noktada neler yapılabileceği ile ilgili bir kaç öneri sunmak istiyoruz: 1) Almanya özelinde, sadece AfD'ye yönelik bir mobilizasyon demokrasinin

uzun vadede kuvvetlendirilmesi mücadelesinde eksik kalacaktır. Demokratik mücadele ve demokrasiye olan tehdite karşı olan mobilizasyon sürekli olarak devam eden uzun vadeli bir proje olarak görülmeli ve demokrasi sadece bir konu üzerinden değil, iklimin korunması, göç, feminizm, queer hakları, mobilite, sosyal eşitsizlik gibi birçok sosyal fay hattı üzerinde mücadeleyi gerektiren bir olgu olarak anlaşılmalı. Bu nedenle gerçek dönüşümleri sağlayacak bir siyaset için daha büyük meseleleri birbirine bağlamak ve daha geniş ağlar oluşturmak gerekli. 2) Yerel düzeyde yaptığımız araştırmamızın da gösterdiği gibi, politikanın yerelde organizasyonu ve demokratik güçlerin yerelde kuvvetlendirilmesi yüksek önem içeriyor. Yukarıdaki örneklerle de bahsettiğimiz gibi, her yerel bağlamın farklı kapasite ve ihtiyaçları var bu nedenle kalıcı bir demokratik mücadele için yereldeki örgütlenmeler kuvvetlendirilmeli ve her yerel için uygun stratejiler geliştirilmeli. 3) Son olarak, sağcı ve ırkçı yapılardan etkilenen insanların tehditin boyutu ile ilgili söyleyebileceği bir çok şey var. Hem güç koşullarda demokrasi için mücadele veren kişiler ve gruplar hem de günlük düzlemde anti-demokratik ve ırkçı gerçeklerle yaşayanlara kulak vermek, onlarla birlikte daha geniş çaplı bir mücadele kurmak belki de daha sürdürülebilir ve kuvvetli bir demokrasi için en önemli şeylerden bir tanesi.